

СУЧАСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Масліч С. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (м. Біла Церква Київської обл.)

Загальновідомо, що якість освітнього процесу залежить від низки чинників, серед яких значущу роль відіграє вибір оптимальних та ефективних форм проведення навчальних занять. В Положенні про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах зазначається, що заклад професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) «обирає форми, засоби і методи навчання та виховання учнів, слухачів у межах визначених законодавством України, цим Положенням і власним статутом» [4]. У нашому дослідженні під поняттям «форма організації освітнього процесу» будемо розуміти «спосіб організації та проведення навчальних занять, у процесі чого реалізуються зміст навчальної роботи, дидактичні задачі, методи навчання» [5].

Як відомо, сучасний освітній процес здійснюється за особливих умов, а саме в період воєнного стану. Це означає, що вибір форм і методів освітньої діяльності має відбуватися з врахуванням усіх факторів, що впливають на перебіг освітнього процесу. За даними Міністерства освіти і науки України, станом на 22.03.2023 р., в Україні 3156 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, 370 з них зруйновано повністю [6]. Велика кількість освітніх закладів переміщена у більш безпечні регіони. Водночас, зважаючи на загрозу обстрілів, освітній процес практично в усіх закладах освіти відбувається за дистанційною та змішаною формами навчання. На сьогоднішній день обидві форми уможливають процес здобуття освіти в умовах воєнного стану.

Якщо говорити про дистанційну та змішану форми навчання, вони не є новими в педагогічній діяльності працівників закладів освіти. Витоки змішаного навчання сягають другої половини ХХ століття. У свою чергу,

використання дистанційної форми навчання стало можливим з розвитком цифрових технологій. В Положенні про дистанційне навчання (2013 р.) вказується, що «під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [3]. Як бачимо, процес організації дистанційного навчання потребує якісного спеціалізованого середовища, неабияку роль в якому відіграють психолого-педагогічні та цифрові технології.

Організація освітнього процесу у ЗП(ПТ)О за дистанційною та змішаною формами має свої особливості, адже освітній процес зазначених закладів включає не лише загальноосвітню, а й професійну підготовку з її складовими: професійно-теоретичну та професійно-практичну підготовку. Досвід організації освітнього процесу у ЗП(ПТ)О дає підставу стверджувати, що професійно-практична підготовка в переважній більшості потребує відпрацювання навичок майбутньої професійної діяльності очно. Тобто у ЗП(ПТ)О освітній процес зазвичай відбувається не через застосування дистанційної форми як окремої форми навчання, а з використанням технологій дистанційного навчання під час здобуття освіти за денною формою навчання. Протягом 2022-2023 н.р. більшість керівників ЗП(ПТ)О спрямували зусилля педагогічних колективів на забезпечення умов щодо організації освітнього процесу за змішаною формою, принаймні виробниче навчання у переважній більшості ЗП(ПТ)О відбувається очно.

З огляду на зазначене, для нас є цінними напрацювання Державної служби якості освіти України щодо організації освітнього процесу в умовах війни. Принагідно зазначимо, що в матеріалах служби якості освіти поняття «змішане навчання» трактується як навчання, за якого частина пізнавальної діяльності здобувачів освіти відбувається на уроці під безпосереднім керівництвом педагога, а інша – у самостійній роботі з електронними

ресурсами [1]. Приклади варіантів «змішування» у ЗП(ПТ)О нами представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Варіанти «змішування» в освітньому процесі ЗП(ПТ)О

Модель	Приклад реалізації
Поєднання очної форми із дистанційною	I курс навчається очно, II-III – дистанційно.
Поєднання різних форматів навчання у межах однієї групи	Виробниче навчання – очно, теоретична підготовка – дистанційно.
Поєднання самостійного навчання та співпраці в закладі освіти	Виконання випереджувальних домашніх завдань (модель «перевернутого» класу)
Змішування основного навчального контенту (підручників та навчальних матеріалів) із зовнішніми матеріалами (електронними ресурсами)	Використання друкованих дидактичних матеріалів при роботі з викладачем, електронних ресурсів – для самостійної роботи здобувачів освіти

Важливу роль для забезпечення якості освітнього процесу за дистанційною та змішаною формами відіграє розробка комплексно-методичного забезпечення. Педагог ЗП(ПТ)О повинен уміти опрацьовувати інформацію з мережі Інтернет, створювати презентаційні матеріали, відеоматеріали, інструкційні й технологічні карти, тести, працювати з програмами відеоконференцій (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams та ін.), тобто володіти навичками роботи з цифровими ресурсами [2].

Отже, дистанційна й змішана форми організації освітнього процесу є не лише інноваційними методиками, а й відповіддю на виклики сьогодення. Їх використання потребує від педагогічних працівників усвідомлення ролі інноваційних методів навчання в сучасному освітньому процесі, підвищення

рівня професійної компетентності, цифрової культури та інформаційної грамотності.

Список літератури

1. Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни. URL: <https://sqe.gov.ua/zmishane-navchannya-yak-organizuvati-yaki/> (дата звернення: 22.03.2023).
2. Масліч С. В. Методика організації і проведення занять за дистанційною й змішаною формами навчання : електрон. навч. курс. Біла Церква : БІНПО, 2022. 39 с.
3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06#Text> (дата звернення: 22.03.2023).
4. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах : наказ Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 № 419. Дата оновлення: 08.09.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06#Text> (дата звернення: 21.03.2023).
5. Теорія і методика професійної освіти: навчальний посібник / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін та ін. Київ : Знання, 2012. 390 с.
6. Saveschools. URL: <https://saveschools.in.ua/> (дата звернення: 22.03.2023).